

VYSTAHOVALECTVO / EMIGRÁCIA ČECHOV A SLOVÁKOV

Zaužívané názvy pre vystáhovalcov a reemigrantov:

Slovensko a České země sú krajinami, ktoré nielen prijímali rôznych kolonistov a iných prisťahovalcov. Sú aj krajinami dávneho a masového **vystáhovalctva/emigrácie**

- vystáhovalci
- Emigranti
- Exulanti
- krajané/krajanía
- zahraniční Česi
- zahraniční Slováci
- Češi v cizině
- Slováci vo svete
- Čechoameričané
- reemigranti
- Amerikáni
- navrátilci

2/ ČESKÉ A SLOVENSKÉ VYSTÁHOVALECTVO 16. – 20. STOROČIA

Typy, časové obdobia a prúdy smerovania vystáhovalcov

- * Českí náboženský exulanti 16.-17. storočia
 - Nemecko, Poľsko, Uhorsko
- * Sociálno-ekonomická emigrácia 18.-20. storočia
 - Kolonizácia Čechov a Slovákov v južných častiach Uhorska 18.-19. storočie
 - Vystáhovalectvo do západoeurópskych krajín 19.-20.storočia Rakúsko, Francúzsko, Belgicko
- * Vystáhovalectvo do zámorských krajín 19. – 20.storočie
 - Severná a Južná Amerika, Austrália
- * Politická emigrácia
 - 1938, 1945, 1948, 1968
- * Reemigrácia po roku 1945

3/ ČESKÍ NÁBOŽENSKÍ EXULANTI 16. – 20.STOROČIA

- * **1547 – 1548** Odboj českých stavov a prvá vlna náboženskej emigrácie
- * **1624 -1628** Druhá vlna náboženskej emigrácie po porážke českej protestantskej šľachty a mešťianstva v bitke na Bielej hore (1620)
- * Približne štyri tisíciky náboženských exulantov z Čiech a Moravy sa usadilo v Sasku, Lužici, Sliezsku a v Uhorsku
- * Svatá Helena a Vojvodovo - príklad nezdolnosti českej konfesionalnej komunity v Rumunsku a Bulharsku

4/ OSÍDL'OVANIE JUŽNÝCH ČASTÍ UHORSKA 18. -19. STOROČIE

Najrozhodujúcejšími faktormi grandióznej kolonizácie južných častí Uhorska, hlavne Veľkej uhorskej nížiny / Alföld , v slovenčine aj Dolná zem boli:

- * Porážka Turkov pri Viedni v roku 1683
- * Satmársky mier z roku 1711
- * Vytýčenie tzv. Vojenskej hranice medzi Habsburskou monarchiou a Osmanskou ríšou

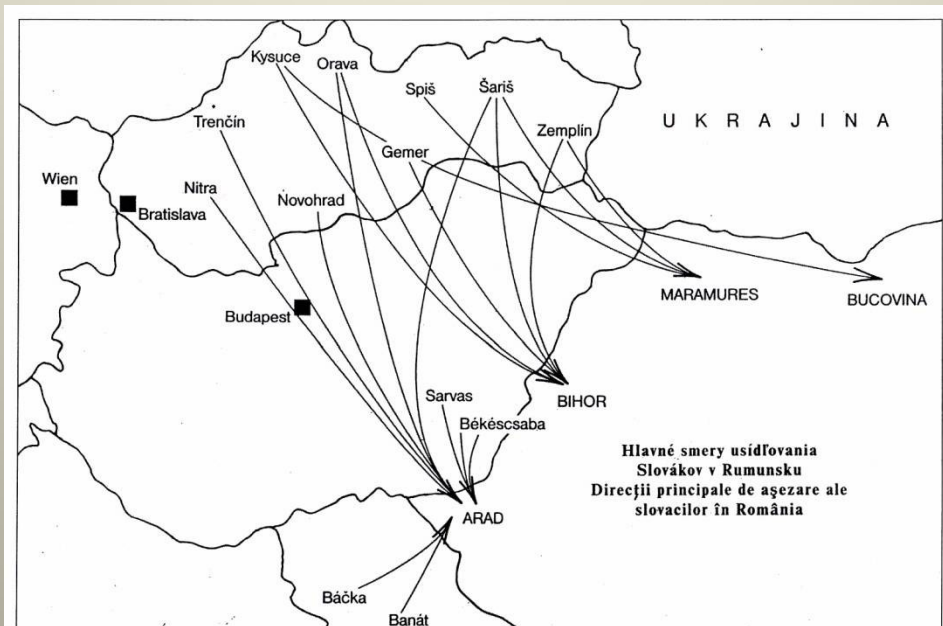
5/ PRÍČINY MIGRÁCIE SLOVÁKOV A ČECHOV NA DOLNÚ ZEM V 18.-19. STOROČÍ

- * Preľudnenosť viacerých regiónov
- * Majetková rozdrobenosť, nedostatok pôdy
- * Protireformačné a rekatolizačné tlaky

6/ SLOVENSKÉ OSTROVY V JUŽNÝCH ČASTIACH UHORSKA

Slovenskí vystáhovalci v 18. a 19. storočí vytvorili v južných častiach Uhorska dve desiatky kompaktných ostrovov. Medzi najvýznamnejšie patria:

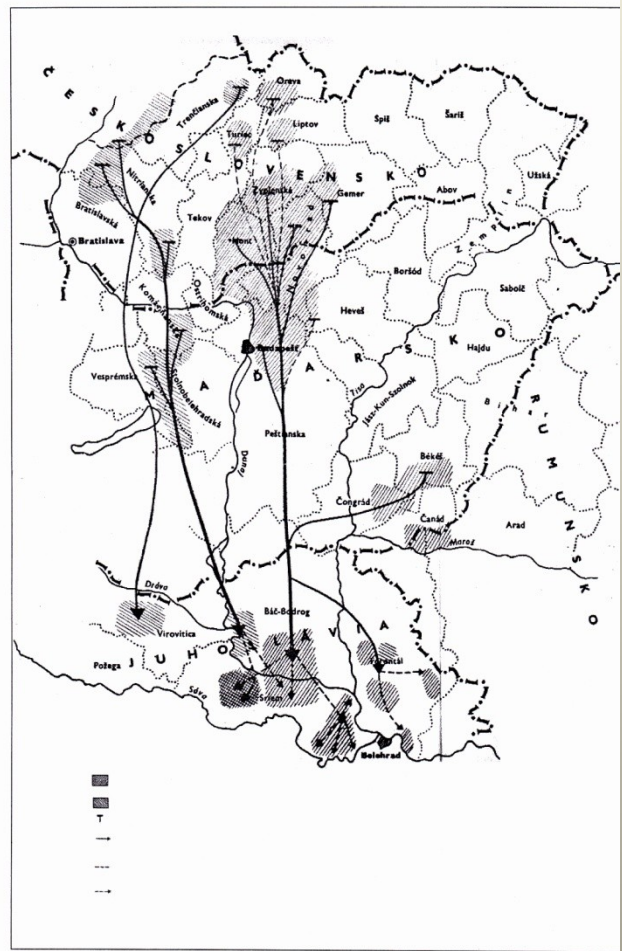
- * Maďarsko
 - Békešská oblasť (Békešská Čaba)
- * Rumunsko
 - Aradsko-banátska oblasť (Nadlak)
- * Srbsko
 - Vojvodinská oblasť (Báčsky Petrovec)
- * Bulharsko
 - Plevenská oblasť (Gorna Mitropolija)

Kolonizačné prúdy dolnozemskej Slovákov

- ▶ 1. stupňová kolonizácia
-▶ 2. stupňová kolonizácia
- ▶ 3. stupňová kolonizácia

7/ ČESKÉ OSTROVY V JUŽNÝCH ČASTIACH UHORSKA

Českí vystáhovalci v priebehu 19. storočia vytvorili v južných častiach Uhorska viacero ostrovov, k najznámejším patria:

- * Chorvátsko/Slavónia
 - Požeško-bjelovarská oblasť (Daruvar)
- * Rumunsko
 - Banátska oblasť (Svatá Helena)
- * Srbsko
 - Banátska oblasť (Bela Crkva)
- * Bulharsko
 - Orjachovská oblasť (Vojvodovo)

8/ POČIATOČNÁ JEDNOTA V ROZMANITOSTI KOLONIZOVANÝCH OSÁD

- * Prevládala zásada homogénnych osád podľa:
 - etnickej príslušnosti
 - konfesionálnej/náboženskej príslušnosti
- * Do jednotlivých osád sa poschádzali kolonisti:
 - z viacerých regiónov materskej krajiny
 - z mnohých obcí materskej krajiny
- * Z toho vyplynula rozmanitosť:
 - nárečových variantov slovenčiny/češtiny
 - sociokultúrnych reálií (odev, obyčaje, piesne)

9/ NEUDRŽATEĽNOSŤ VNÚTROS KUPINOVEJ DIVERZITY

- * **Procesy konvergenencie,**

- čiže vytváranie novej jazykovej a kultúrnej jednoty kolonizovaných osád

- * **Dolnozemske modifikácie**

- slovenských a českých nárečí a tradičnej kultúry bez ekvivalentov, čiže totožných podôb na materskom území

10/ JAZYKOVÁ A KULTÚRNA VÝBAVA SLOVENSKÝCH KOLONISTOV

* **Sedliacky stav**

- Slovenskí vystáhovalci sa grupovali z radov roľníckeho a dedinského obyvateľstva a sedliacku príslušnosť si uchovali aj na Dolnej zemi

* **Evanjelici augsburského vyznania**

- Protireformačný a rekatolizačný tlak spôsobil, že v 2/3 slovenských dolnozemskej osád sa udomácnili evanjelicko-luteránske vierovyznanie

* **Stredoslovenský ráz**

- Keďže hlavnými ohniskami migrácie na Dolnú zem boli južné regióny Stredného Slovenska, väčšina slovenských osád má výrazný stredoslovenský ráz nárečí a tradičnej kultúry

11/ DÔSLEDKY ZMENENÝCH PRÍRODNÝCH DANOSTÍ NA DOLNEJ ZEMI

Slovenskí kolonisti odchádzali z horských a lesnatých oblastí Slovenska do stepných, nížinných a bezlesných podmienok Dolnej zeme, s čím súviseli inovácie a zmeny:

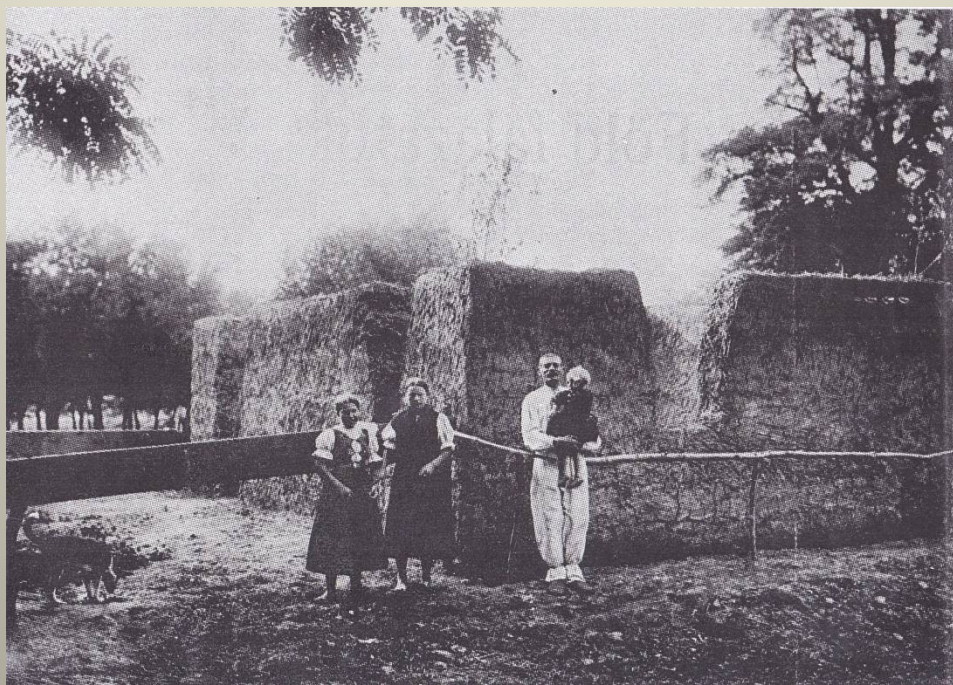
* **Staviteľstvo a bývanie**

- stavebné materiály a technológie
- formy kúrenísk
- ochrana ľudí a dobytká pred moskytmi

* **Sortiment nových poľnohospodárskych plodín**

- kukurica, cirok
- chmeľ
- krmoviny dobytká
- melóny

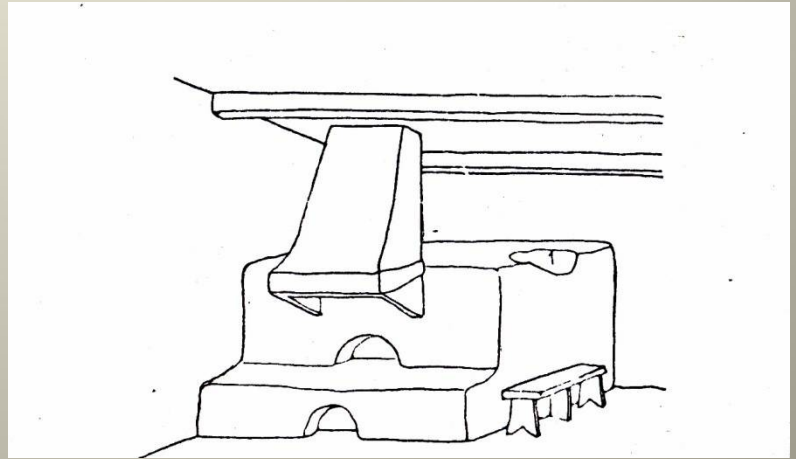
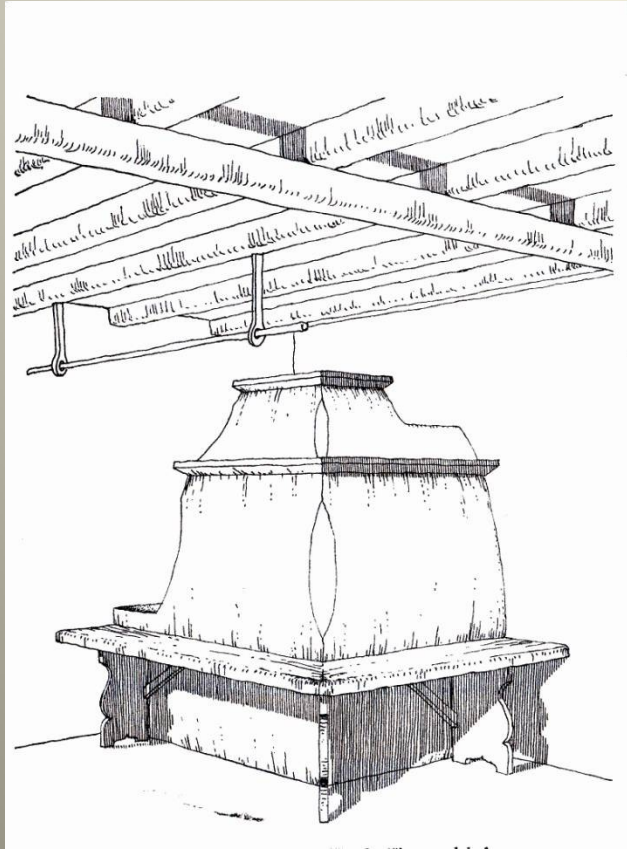

12/ KUKURICA - PLODINA PREVRATNÝCH INOVÁCIÍ

* **Neznáma plodina z Ameriky**

- botanické danosti – dvojitý systém koreňov
- okopávanie, ohrnovanie koreňov

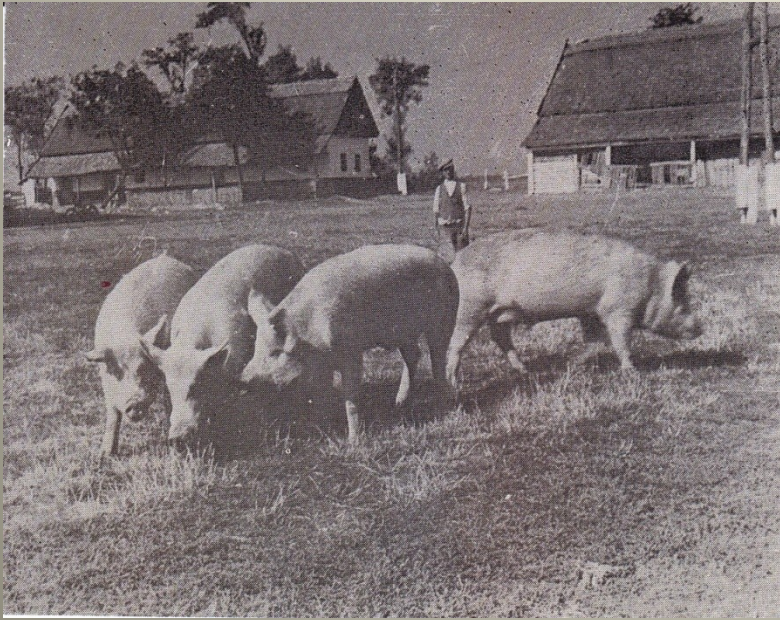
* **Skladovanie úrody**

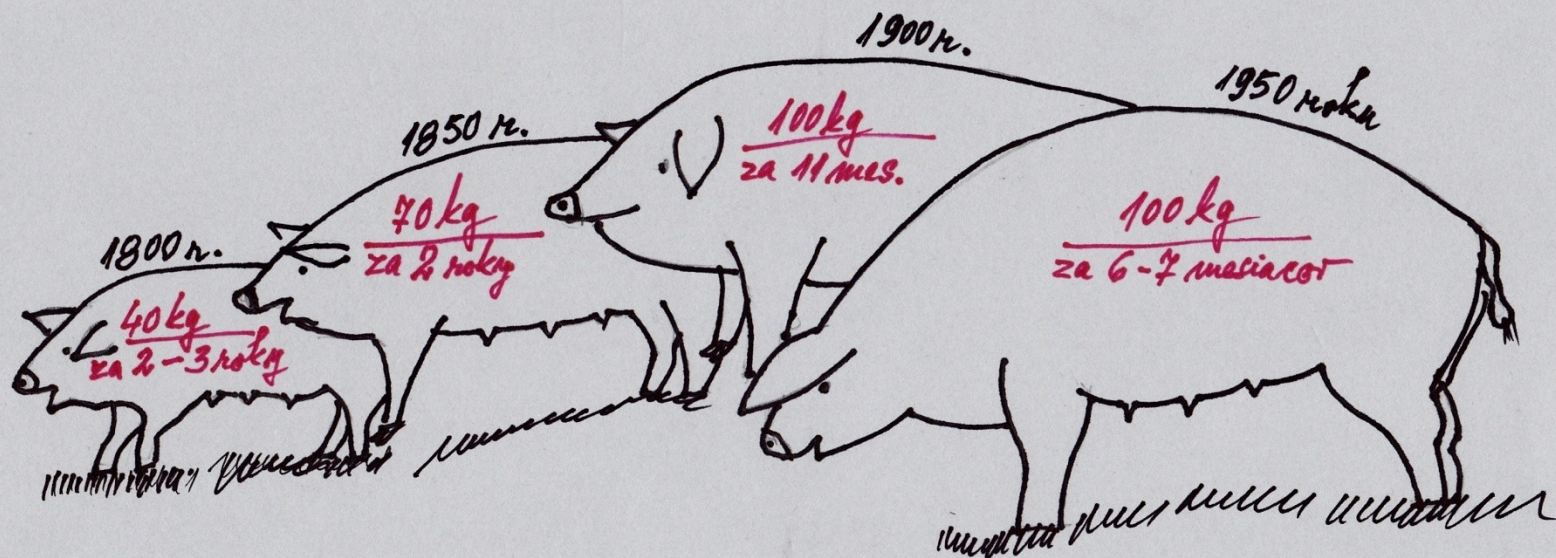
- sušiareň kukurice
(góré, čardák, kotárka)

13/ KUKURICA A CHOV SVÍŇ

- * Prechod od extenzívneho k intenzívnemu chovu, **od vypásania ku chlievnemu chovu**
- * Od plemena **mangalica** k vyšľachteným plemenám **Pfeifer, Cornwall, Berkshire**
- * **Zabíjačky a zabíjačkové produkty**

14/ KUKURICA A SORTIMENT JEDÁL

* **Kukuričné jedlá**

- varené (kúľa, mamaliga, kukurica s makom,)
- pečené (gerhene, pukance)

* **Zabíjačkové výrobky**

- slanina, masť, klobásy, tlačienky, jaternice, solené a údené mäso

* **Vyprážené jedlá**

- cestoviny (herouke, fánke)
 - zemiaky

15/ MAJETNOSŤ A REPRESENTÁCIA

- * **Majetková a sociálna diferencovanosť**
(boháči, strední roľníci, bezzemkovia, služobníctvo)
- * **Znaky majetnosti**
 - dvory, sálaše, dobytok, mechanizácia
 - domy, interiér a nábytok, odev
- * **Patriarchálnosť rodiny**
 - vlastnícke znaky na dome a nábytku
 - čestné miesto pre hlavu rodiny
 - taliga
- * **Kostol – manifestácia zbožnosti, ale aj majetnosti a pýchy**

16/ KOVAČICKÍ INSITNÍ MALIARI

* Maliari – sedliaci

- v lete na poli, v zime pri palete

* Tematika

- sedliacky svet/, zem – živiteľka, človek – roľník, plody zeme
- vizuálna encyklopédia dolnozemskeho sedliackeho spôsobu života

* Ján Bačúr

- sedliacke motívy

* Zuzana Chalupová

- maliarka radostných farieb, kovačických tém a sveta detí

* Martin Jonáš

- originálny tvorca a mysliteľ
- hold kukurici, symbolu Dolnej zeme

Zuzana Chalupová: *Hra detí*

Zuzana Chalupová: *Pri studni*

